

"RODO a Wybory 2018"

– głos w dyskusji o wątpliwościach w stosowaniu

Problematyka przetwarzania danych osobowych w związku z nowymi regulacjami ochrony danych osobowych, w organizacji wyborów powszechnych stanowi interesujący i dość szczególnie zakres działań oraz czynności wójta, burmistrza, prezydenta miasta. Warty podkreślenia jest także szeroki obszar odpowiedzialności wielu zaangażowanych podmiotów, na każdym etapie projektowania, realizacji i rozliczenia aktu elekcji. Postawienie kilku pytań w celu zapobieżenia ewentualnym negatywnym skutkom, wpisuje się w generalną zasadę RODO, **przetwarzanie danych zgodnie z prawem** – art. 5 ust. 1 lit. a RODO.

Wyrażone w Kodeksie Wyborczym podmioty uprawnione i zobowiązane do właściwego i zgodnego z przepisami przetwarzania danych, można zakwalifikować według właściwości działań w podziale na :

- Państwową Komisję Wyborczą
- Komisarza Wyborczego
- Krajowe Biuro Wyborcze
- Wójta, burmistrza, prezydenta, starostę, marszałka województwa
- Komitety wyborcze

jako niezależnych i autonomicznych administratorów, o określonych uprawnieniach i zadaniach ustawowych. Nie budzi wątpliwości ogólny zakres uprawnień w/w podmiotów w trakcie prac przygotowawczych aktu elekcji. Kwestie organizacyjne, techniczne i finansowe uregulował ustawodawca. Zagadnieniem wartym **zastanowienia** jest pozycja recenzenta zgodności przetwarzania danych osobowych czyli Inspektora Ochrony Danych. Inspektora, który wykonując zadania ustawowe RODO, zobowiązany jest do **informowania** administratora o potencjalnych zagrożeniach, oceny legalności dostępu do danych osobowych przez osoby spoza urzędu – tu członkowie Okręgowej Komisji Wyborczej dalej OKW, jak również **merytoryczne doradzanie** w przedmiocie działań określonych w RODO i Kodeksie Wyborczym. Literalne brzmienie RODO w stosunku do statusu Inspektora, czyli obowiązku – „właściwego i niezwłocznego włączania we wszystkie sprawy dotyczące ochrony danych osobowych”, wyraźnie oznacza konieczną aktywność IOD. Aktywność skierowaną na analizę **prawdopodobieństwa popełnienia błędu lub uchybień osobowych**, wykazanie źródeł zagrożeń technicznych i wynikającej z poziomu skomplikowania przepisów RODO i Kodeksu Wyborczego trudności interpretacyjnej zapisów.

W świetle zadań ogólnego Rozporządzenia, Inspektor **powinien** na bazie specjalistycznej wiedzy w dziedzinie prawa ochrony danych osobowych i znajomości warunków określonych w przepisach Kodeksu Wyborczego **umiejętnie ocenić** zapisy obu regulacji w trakcie działań zarówno pracowników gminy, jak również **członków Obwodowej Komisji Wyborczej**. Z uwagi na liczne nieprecyzyjne i wieloznaczne opinie w tym zakresie, włączenie Inspektora wydaje się w pełni zasadnym w dniu ogłoszenia terminu wyborów.

WAŻNE!

Brak zapewnienia zasad prawidłowego przetwarzania danych osobowych podczas aktu elekcji **może doprowadzić w konsekwencji** do niezgodności stosowania przepisów w czasie wyborów, a także potencjalnymi sankcjami w postaci kar pieniężnych nakładanych przez Prezesa Urzędu Ochrony Danych Osobowych, odszkodowaniami zasądzanymi przez Sądy Okręgowe czy w skrajnych przypadkach postępowaniami karnymi.

Autorzy opracowania niniejszym tekstem zamierzają przede wszystkim zwrócić uwagę, przedstawicielom jednostek samorządu terytorialnego, dalej JST, gospodarzom obsługi techniczno materialnego zabezpieczenia danych osobowych, na cenny zasób tj SPIS WYBORCÓW.

RODO w JST a wybory powszechne

„W Kodeksie wyborczym o wiele łatwiej jest wskazać zakazy odnoszące się do przebiegu kampanii wyborczej niż określić nakazy jej dotyczące, w szczególności w obszarze przetwarzania danych osobowych. W konsekwencji, w razie braku **w tym zakresie szczególnych przepisów należy stosować przepisy RODO.**” – należy w pełni podzielić cytowane stanowisko Urzędu Ochrony Danych Osobowych w opracowaniu dotyczącym wybranych aspektów prowadzenia kampanii wyborczej. Podkreślenie konieczności stosowania przepisów RODO powinno zatem stanowić ważny element **wprowadzania każdej osoby**, podmiotu przetwarzającego i innych uprawnionych użytkowników w obszary takie jak:

- **diagnozowanie zgodności** przesłanek przetwarzania danych w myśl zapisów art. 5 RODO
- **jednoznaczność wskazania przesłanki legalności** przetwarzania danych w czasie wyborów określenie **ilości przetwarzanych danych** w oparciu o minimalne i wymagane dane osobowe, osób których dane dotyczą

UPOWAŻNIONY DOSTĘP DO SPISU WYBORCÓW

- zakres uprawnienia / **upoważnienia z polecenia administratora** uczestników procesu przetwarzania danych – jakimi są członkowie Obwodowej Komisji Wyborczej, którzy nie stanowią personelu administratora, a którzy posiadają dostęp do danych określonych w spisie przez okres od rozpoczęcia do zakończenia wyborów
- bezpieczeństwo przetwarzania danych osobowych w tym zastosowanie odpowiednich zabezpieczeń technicznych i organizacyjnych – warto zwrócić uwagę **na przeprowadzenie szczegółowego szkolenia** osób, w odniesieniu do sposobu postępowania z danymi ze spisu wyborczego,
- zachowanie w **poufności otrzymanych danych** osobowych ze szczególnym uwzględnieniem potencjalnych konsekwencji niedochowania zasadom określonych przepisami **ustawowego obowiązku zachowania tajemnicy**
- integralność przetwarzanych danych osobowych czyli niedopuszczenie do przypadkowej utraty, zniszczenia lub uszkodzenia powierzonych danych osobowych,

W trakcie przygotowania aktu elekcji, uczestnikami procesu związanego z przetwarzaniem danych i nałożonymi obowiązkami w zakresie ochrony danych osobowych, są stałe organy

wyborcze (art. 152 §1KW) - Państwowa Komisja Wyborcza, Komisarze wyborczy, działający w granicach przepisów według ogólnych zasad przetwarzania danych osobowych. Organami wyborczymi powoływanymi w związku z zarządzonymi wyborami (art 152 § 2KW) do jednostek samorządu terytorialnego są terytorialne komisje wyborcze (wojewódzkie, powiatowe, miejskie i gminne komisje wyborcze) i **obwodowe komisje wyborcze** (ds. przeprowadzenia głosowania, ds. ustalenia wyników).

Pozostałe podmioty uczestniczące w wyborach wykazane w przepisach to - komitety wyborcze (w tym osoby zbierające listy poparcia dla kandydatów), - mężowie zaufania i obserwatorzy społeczni (art. 103a KW), - urzędnicy wyborczy (art. 191a KW), - Wójt, Starosta, marszałek województwa (zapewniający obsługę i techniczno-materialne warunki pracy komisji wyborczych - art. 156 KW), - Prezydent, Burmistrz, Wójt (sporządzenie spisu wyborców art. 26 KW), - dyrektorzy zakładów leczniczych, domów pomocy społecznej, zakładów karnych, aresztów śledczych (art. 29 KW).

Spis wyborców – czym jest ten zbiór

Spis wyborców sporządzony jest na podstawie rejestru wyborców prowadzonego przez Wójta Gminy, Burmistrza lub Prezydenta Miasta. Spis wyborców zgodnie z art. 18 KW, w części A obejmującej polskich obywateli zawarte są następujące dane osobowe: nazwisko, imię(imiona), imię ojca, data urodzenia, numer ewidencyjny PESEL, adres zamieszkania wyborcy.

W tym miejscu warto zadać pytanie:

ISTOTNE WĄTPLIWOŚCI

- **kto posiada dostęp do spisu wyborców?**
- **kto przetwarza dane osobowe zawarte w spisie wyborców i na jakie podstawie prawnej ?**
- **jaką formę rozliczalności zastosował administrator?**
- **oraz jaka jest odpowiedzialność za uchybienie tajemnicy spisu wyborców, przypadkowe lub będące wynikiem zdarzenia losowego ? lecz mogącego mieć potencjalny wpływ na ważność wyborów?**

Dostęp do spisu posiadają zgodnie z **upoważnieniem** Wójta Gminy, Burmistrza lub Prezydenta Miasta:

- pracownicy urzędu gminy / miasta przeszkoleni z zakresu prawa ochrony danych osobowych, **którzy** sporządzają i aktualizują spis do dnia przekazania przewodniczącemu właściwej obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie czyli OKW,

- przewodniczący właściwej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w obwodzie na dzień przed wyborami, oraz pozostali członkowie obwodowej komisji wyborczej ds. przeprowadzenia głosowania w dniu wyborów.

- wyborca w okresie między 21 a 8 dniem przed głosowaniem zgodnie z art.36 KW mogą sprawdzić w urzędzie gminy, w której spis wyborców został sporządzony, czy został w spisie uwzględniony.

Członków OKW, **nie szkoli IOD gminy**, zadanie szkolenia członków OKW sędowano na osobie urzędnika wyborczego, co oznacza iż powinien dokładnie i merytorycznie przedstawić reguły postępowania z dokumentami wyborczymi wszystkim uczestnikom, czyli członkom OKW z wyraźnym zaznaczeniem odpowiedzialności wyrażonej przepisami:

- art. 4 pkt 12 – potencjalny / **nieuprawniony dostęp** – naruszenie RODO
- zapewnienie zasady **rozliczalności osób** uczestniczących w przetwarzaniu danych osobowych w imieniu administratora i spełnienie warunków określonych w art. 5 ust. 2 RODO,
- zagrożeniem wynikającym z art. 107 ustawy z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych.

Szczególne zadania staranności przestrzegania, zadania IOD

- włączanie niezwłoczne w sprawy odo

Obsługę i techniczno - materialne warunki pracy komisji obwodowych i terytorialnych komisji wyborczych oraz wykonywanie zadań związanych z organizacją i przeprowadzeniem wyborów na obszarze gminy, powiatu, województwa zapewnia wójt, starosta, marszałek województwa. Zadania te są zadaniami zleconymi (art. 156 KW), na podstawie tych regulacji możliwe jest powołanie zespołu, który odpowiada za przygotowanie lokali wyborczych, zapewnienie odpowiednich warunków pracy przez gminne i obwodowe komisje wyborcze, Zgodnie z RODO osoby które sporządzają i aktualizują spis wyborców, udostępniają dane ze spisu muszą posiadać upoważnienie do przetwarzania danych osobowych w tym zakresie wydane przez administratora danych osobowych czyli Wójta Gminy (Burmistrza, Prezydenta Miasta).

Urzędnik wyborczy a IOD

Współpraca Urzędnika wyborczego z IOD, *expressis verbis* nie została określona w żadnym przepisie prawa, nie mniej jednak warto poddać rozważaniom wzajemne uzupełnianie ról obu funkcyjnych. Urzędnik posiada możliwość przetwarzania danych osobowych w związku z głosowaniem korespondencyjnym, czyli zapoznaniem się z danymi szczególnej kategorii – [poprzednio wrażliwe]. Co do zasady powinien posiadać **stosowne upoważnienie** do przetwarzania danych osobowych wyborców, a także powinien złożyć stosowne oświadczenia o zachowaniu w poufności tych danych.

ZGŁOSZENIE / GŁOSOWANIE KORESPONDENCYJNE

Zgłoszenie które zawiera m.in. nazwisko, imię (imiona), imię ojca, datę urodzenia, numer ewidencyjny PESEL wyborcy niepełnosprawnego, adres, kopię orzeczenia o ustaleniu stopnia niepełnosprawności. Zgłoszenie komisarz wyborczy przekazuje urzędnikowi wyborczemu, który zapewnia dostarczenie pakietu wyborczego wyborcy niepełnosprawnemu.

Współpraca Urzędnika wyborczego z IOD w zakresie realizacji tego zadania wydaje się warunkiem *sine qua non* zapewnienia zgodności przestrzegania przepisów RODO.

Raport o przygotowaniu i zgodności / wytyczne / rozliczenie przekazanych spisów

W procesie wyborczym przetwarzanie danych obejmuje zarówno dane zwykłe jak i dane szczególnych kategorii. W celu wykazania administratorowi, odpowiedniego zaangażowania w przestrzeganiu przepisów RODO podczas wyborów, celowym może być opracowanie przez IOD pisma wewnętrznego [raport audytowy procesu], o sprawdzeniu zgodności przetwarzania danych z uwzględnieniem:

- kto został przeszkolony z polityk ochrony danych

- kogo upoważniono do dostępu i przetwarzania danych
- kto przyjął spis wyborców i pokwitował
- kto nadzorował i nie dopuścił do np. nieuprawnionego kopiowania, rejestrowania itp.
- kto zdał spis i protokół po realizacji wyborów

W ocenie autorów rozważań, w celu ochrony interesów organizatora Administratora – Wójt / Burmistrz / Prezydent Miasta, powinien przyjąć zarówno porady jak również pisma stwierdzające określone działania IOD z pełnią akceptacją.

KW - Kodeks wyborczy

KBW- Krajowe Biuro Wyborcze

OKW - obwodowe komisje wyborcze

AD - administrator danych (Wójt, Burmistrz, Prezydent Miasta)

Autorzy

Jarosław Feliński – Prezes Zarządu Siodo

Wioletta Dąbrowska – Członek Siodo

Przemysław Kuczkowski – członek Siodo, r. pr.

Recenzja dr Tomasz Lenarczyk

– radca prawny Stowarzyszenia Inspektorów Ochrony Danych Osobowych

Autorzy tekstu: „RODO a Wybory 2018” – głos w dyskusji o wątpliwościach w stosowaniu, zwracają uwagę na konieczność równoległego stosowania przepisów Kodeksu wyborczego z prawnymi regulacjami dotyczącymi ochrony danych osobowych obejmujących cały proces wyborczy począwszy od dnia ogłoszenia terminu wyborów do chwili ogłoszenia ich wyników. Nowe regulacje prawne obejmujące obszar ochrony danych osobowych, jakie zaczęły obowiązywać w naszym kraju począwszy od dnia 25 maja 2018 r. - ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), oraz ustawa o ochronie danych osobowych z dnia 10 maja 2018 r. (Dz. U. Z dnia 24 maja 2018 r. Poz. 1000), jasno precyzują obowiązki administratorów danych osobowych. Cały proces związany z realizacją wyborów powszechnych wymaga dochowania należytej staranności przez wszystkich administratorów tego procesu, których w przypadku przepisów Kodeksu wyborczego dzielimy na podmioty publiczne – odpowiadające za organizację procesu wyborczego, zapewnienie bezpieczeństwa wyborów i ich sprawnego przeprowadzenia oraz komitety wyborcze przetwarzające dane osobowe zarówno kandydatów na radnych w wyborach jak również zbierające podpisy pod listami poparcia. Autorzy zwracają szczególną uwagę na fakt, iż realizacja obowiązków prawnych wynikających z Kodeksu wyborczego w żaden sposób nie może doprowadzić do zaniechania przez Administratorów wypełniania ich podstawowych obowiązków wynikających z obszaru przepisów ochrony danych osobowych. Z praktycznego punktu widzenia ten tekst zwraca również uwagę na konieczność zaangażowania przez podmioty publiczne – pełniące funkcje Administratorów danych – w organizację wyborów Inspektorów Ochrony Danych, którzy powinni zgodnie posiadaną przez siebie wiedzę i zadaniami wynikającymi z RODO zaangażować się w tym przypadku w proces szkolenia wszystkich osób przetwarzających dane osobowe na poszczególnych etapach wyborów. Wszystkie podkreślone w tym artykule zagadnienia związane z realizacją w krótkim okresie wyborczym zadań ustawowych określonych w Kodeksie wyborczym powinny być realizowane w sposób zapewniający przestrzeganie zgodności z prawem, rzetelności, przejrzystości, integralności i poufności przetwarzanych danych osobowych, ze szczególnym uwzględnieniem zasady rozliczalności, która dla administratorów danych występujących w procesie wyborczym będzie miała jedno z najważniejszych znaczeń.

r.pr.dr n.prawnych Tomasz Lenarczyk